

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(повне найменування закладу вищої освіти (наукової установи),
Міністерства освіти і науки України, м. Харків)
прийняла рішення
підпорядкування (у родовому відмінку),
про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 08 Право (галузь знань)
на підставі прилюдного захисту дисертації «Забезпечення прав учасників кримінального
провадження під час проведення судової експертизи»
(назва дисертації)
за спеціальністю 081 Право
(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)
"30" травня 2025 року.

Сидоренко Дмитро Вадимович, 1990 року народження,
(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача)
громадянин Україна,
(назва держави, громадянином якої є здобувач)
освіта вища: закінчив у 2011 році «Національний юридичний університет імені Ярослава
Мудрого» (найменування закладу вищої освіти)
за спеціальністю Правознавство
(за дипломом)

Працює військовим в Військова частина Т0950, Україна, 89502, м. Чоп, 2, Закарпатська обл.,
(посада) (місце основної роботи, відомче підпорядкування, місто)

вул. Берез, 146 з 15 березня 2022 р. до цього часу.

Дисертацію виконано у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна
(найменування закладу вищої освіти (наукової установи),
Міністерства освіти і науки України, м. Харків
підпорядкування, місто)

Наукові керівники Бондаренко Олексій Олексійович
(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності),
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
(науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада)
юридичного факультету;
Харченко Вадим Борисович
(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності),
доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін
(науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада)
юридичного факультету.

Здобувач має 10 наукових публікацій за темою дисертації, з них — статей у періодичних наукових виданнях інших держав, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 0 монографій (зазначити три наукові публікації):
1. Сидоренко Д. В. Сутність, форми та структурні елементи механізму забезпечення прав учасників

кримінального провадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 458–461. URL: http://www.lsej.org.ua/12_2022/108.pdf;

2. Сидоренко Д. В. Поняття спеціальних знань у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2022. № 6. С. 253–260. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/6_2022/38.pdf;

3. Сидоренко Д. В. Забезпечення прав сторони захисту під час проведення судової експертизи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 347–351. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/05/62.pdf>.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

(прізвища, ініціали, наукові ступені, місця роботи, посади, зауваження)

ЖИТНИЙ О. О., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (**голова ради**).

Роботу оцінено позитивно, зауважень немає.

ЩЕРБАКОВСЬКИЙ М. Г., доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу, криміналістики та експертології навчально-наукового інституту № 5 Харківського національного університету внутрішніх справ (**офіційний опонент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. У визначенні спеціальних знань (стор. 21, 96, 137) автор вказує, що метою їх застосування є отримання доказової інформації. Доказова інформація, дані або докази у більшості випадків дійсно є результатом проведеного експертного дослідження. Однак існує велика кількість питань, що ставляться експерту, які мають орієнтуюче значення. Наприклад, встановлення по знайденому на місці події сліду-відбитку або відокремленої частинки загальних характеристик предмету, який їх залишив. Вказана орієнтуюча інформація важлива не в доказуванні, а для пошуку невідомого предмету за встановленими експертом ознаками. Тому, метою застосування спеціальних знань є не тільки доказова, але й орієнтовна інформація.

2. Автор підтримує позицію науковців, які вважають неприпустимим існування непроцесуальних форм використання спеціальних знань під час розслідування та висловлює можливість залучення обізнаних осіб до участі у процесі лише в чітко визначеному законом порядку (стор. 107). Вказана позиція суперечить як твердженням самого автора, так й усталеній практиці розслідування. Так, наприклад, до процесуальних форм автор відносить витребування висновків ревізій та актів перевірок. Дійсно витребування є процесуальною дією, однак формування таких висновків та актів відбувається за межами кримінального провадження обізнаними особами, які не мають процесуального статусу. Автор допускає, що дізнавач, слідчий, прокурор, захисник, суд можуть використовувати наявні у них спеціальні знання для збирання та попереднього дослідження слідів злочину але не вказувати про це у процесуальних документах. Це також є не процесуальною формою застосування спеціальних знань. Крім того, додамо, що на у слідчій практиці широко використовуються такі непроцесуальні форми використання спеціальних знань як перевірка за криміналістичним та іншими обліком, усні консультації спеціалістів та експертів, попередні дослідження слідів злочину та інші.

3. Автор розробив розгалужену класифікацію судових експертиз за різними підставами: залежно від об'єму дослідження; послідовності проведення; кількості експертів, які проводять дослідження; однорідністю спеціальних знань, що використовуються; залежно від ступеню індивідуалізації об'єктів, що досліджуються; місцем проведення (стор. 136). Однак поза увагою дисертанта залишились експертизи, що класифіковані в нормативних відомчих інструкціях на підставі змісту спеціальних знань (криміналістичні, інженерні та інші).

4. Результати аналізу поняття та процесу отримання зразків для експертного дослідження

дозволили автору дійти висновку про віднесення зразків для експертизи до речових доказів відповідно до ст. 98 КПК України (стор. 193). Слід зазначити, що речові докази як матеріальні об'єкти мають низку процесуальних ознак, вказаних у законі - знаряддя вчинення кримінального правопорушення, наявність на них слідів правопорушення. Таким характеристикам зразки для експертизи не відповідають. Крім того, речові докази мають ще одну важливу характеристику – вони неповторні, унікальні, їх неможливо замінити у кримінальному провадженні. Натомість вільні та експериментальні зразки для експертизи мають різне походження і можуть неодноразово відбиратись у різній кількості.

5. В роботі описуються численні положення щодо діяльності експертів, вибору виду експертиз та інші рекомендації. Розроблені автором пропозиції та висновки були би більш обґрунтованими, якби в тексті дисертації наводилися приклади із слідчої, судової чи експертної практики, що ілюструють викладений матеріал.

КОВАЛЕНКО В. В., кандидат юридичних наук, професор, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Дискусійною видається пропозиція дисертанта щодо доповнення ст. 245 КПК України переліком операцій, які заборонено застосовувати під час примусового відбору зразків (с. 195). На наш погляд, такого роду інформація буде перевантажувати норми чинного КПК України. Натомість вважаємо, що доцільніше було би розробити та затвердити у встановленому законом порядку спеціальну міжвідомчу інструкцію, яка б детально регламентувала процедуру примусового відібрання усіх видів біологічних зразків особи, а також містила б і перелік заборонених операцій.

2. На стор. 193 роботи дисертант пропонує доповнити ст. 98 КПК України ще одним різновидом речових доказів – зразки для експертизи. Позитивно оцінюючи в цілому таку позицію автора вважаємо її недостатньо обґрунтованою, і такою, що потребує уточнення під час прилюдного захисту.

3. Наведене дисертантом на стор. 96 власне визначення «спеціальних знань» видається вразливим, через вказівку на отримання за результатами їх використання доказової інформації. Як відомо, під час проведення процесуальних дій з використанням спеціальних знань може бути отримана не лише доказова, а й орієнтуюча інформація.

4. На стор. 101 та 198 дисертації наголошується, що дізнавач, слідчий, прокурор, захисник, суд можуть використовувати власні спеціальні знання за відсутності в законі вимоги про обов'язкове залучення обізнаної особи. У зв'язку із цим цікаво було б почути думку дисертанта, чи достатнім є визначений чинним законодавством перелік випадків, коли для проведення процесуальних дій обов'язково залучається спеціаліст? Чи може навпаки, це питання занадто ретельно врегульовано і рішення про залучення або незалучення спеціаліста уповноважені особи мають приймати на власний розсуд?

5. Як зазначалося нами у тексті відгуку список використаних джерел становить 351 найменування, що дозволило дисертантові обґрунтувати зроблені висновки, пропозиції і рекомендації. Однак, при цьому автором використано значну кількість джерел, виданих російською мовою. На наш погляд дисертантові слід було би зосередити більше уваги на опрацюванні наукової літератури за авторства сучасних вітчизняних науковців, виданої у період дії чинного КПК України.

ШАЙТУРО О. П., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (офіційний рецензент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. У анотації до дисертації (с. 7) автор наголошує на виявленій під час дослідження проблемі, яка полягає у «Наявності труднощів у ході відбирання зразків для проведення експертизи стороною захисту, якщо вона звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею. Сторона захисту у даному випадку може не володіти спеціальними знаннями щодо особливостей відбору таких зразків. Разом з цим, вона не наділена владними повноваженнями для примусового виконання зазначеної дії». Однак, у самій дисертації присвячено не достатньо уваги обґрунтуванню причин такої проблеми та можливих шляхів її усунення, зокрема через розроблення конкретного механізму законодавчого її врегулювання.

2. У роботі автор наводить власне визначення поняття судової експерти як слідчої (розшукової) дії (с. 38 дисертації): «Сутність судової експертизи як *слідчої (розшукової) дії* полягає у проведенні експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду на основі спеціальних знань в галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла науково-обґрунтованого дослідження наданих матеріальних (матеріалізованих) об'єктів з метою встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження та знаходять своє відображення у висновку експерта». Однак таке бачення процесуальної природи судової експертизи є дискусійним, адже КПК України у якості слідчої (розшукової) визначає таку процесуальну дію як «залучення експерта» (ст. 243 КПК України), що на практиці оформлюється відповідною постановою слідчого або прокурора. Крім того, судову експертизу проводиться не слідчим, а експертом, а тому віднесення її до категорії *слідчих (розшукових)* дій вбачається нелогічним. У зв'язку із тим, позиція дисертанта із цього питання потребує додаткового обґрунтування під час захисту.

3. Автор у висновках до дисертації наводить слушну думку про необхідність процесуальної регламентації оскарження стороною захисту, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем ухвали слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про проведення експертизи. Поряд із цим, конкретні пропозиції щодо впровадження цього механізму у норми кримінального процесу у дисертації відсутні. Вказане, на нашу думку, підвищило б практичну значущість наукових результатів проведеного дослідження.

РИБАЛКО Г. С., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (офіційний рецензент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. На мою думку, зважаючи на перспективи інтеграції України до загальноєвропейської правової системи, автору варто було би звернутися до аналізу кримінально-процесуального законодавства європейських держав, таких як Франція, Іспанія, Швеція.

2. Не було проаналізовано досвід розвинутих держав східного регіону.

3. Також відзначу, що серед суб'єктів, відповідальних за реалізацію процесуальних гарантій забезпечення прав особи, зокрема й під час призначення та проведення експертизи у кримінальному провадженні, поряд з дізнавачем, слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом варто вказати також і посаду детектива (наприклад, оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених законом до підслідності Національного бюро, а також в інших справах, витребуваних до Національного бюро прокурором, що здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування працівниками Національного бюро, проводять старші детективи та

детективи Національного бюро).

Результати відкритого голосування:

"За" 5 членів ради,
"Проти" немає членів ради,
"Утримались" немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада **присуджує**

Сидоренку Дмитру Вадимовичу

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача у давальному відмінку)
ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право
(галузь знань)
за спеціальністю 081Право
(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Голова разової спеціалізованої вченої
ради

A. n c

Олександр ЖИТНИЙ
(ім'я, прізвище)